

Kulttuuri

Puhelin: 010 665 3910
Sähköposti: al.kulttuuri@aamulehti.fi

Tori Amosin tyyli olisi kotiutunut Musiikkitaloon

Konsertti

Tori Amos
Helsingin Jäähalli, 28.9.

Jos **Kate Bush** hämmensi aikanaan popmusiikkia yhtä järjestyttävästi kuin *Twin Peaks* televisiota, niin siinä tapauksessa **Tori Amosista** tuli popmusiikin *Villi pohjola*.

Brittiläisen Bushin originaalin alkuaikainen vaikutus tuli aikanaan väkisin mieleen, kun amerikkalainen Amos teki läpimurtoa 1990-luvun alussa.

Esikuvastaan Amos kuitenkin erottautui ilmaisunsa voimakkaammalla temmolla ja maanläheisyydellään. Lauluissaan Amos pureskelee pikemminkin tabuja kuin kietoutuu mystiikkaan.

Tunnustan kuuluvani niihin, joille Amosin taiteilijaluonne on auennut hitaasti, levy levytä.

Suomessa Amos esiintyi nyt ensimmäistä kertaa omassa konserttitapahtumassaan. Tätä ennen hänellä on ollut vain kaksi festarikeikkaa ulkoilmassa, ensimmäinen Provinssirockissa ja toinen Pori Jazzissa.

Helsingin Jäähalli ei sekään ollut aivan ihanteellisin miljöö Amosille, joka olisi tyyllisesti ollut nappivalinta uuteen musiikkitaloon. Sinne tosin olisi mahtunut 4 500 kuulijasta vain runsas kolmasosa.

Amosin uusi levy *Night of the Hunters* on konseptialbumi, jolle hän ottaa lähtökohdakseen **Bachin, Chopinin, Debussin ja Satien** tapaisten säveltäjien teoksia ja luo niiden pohjalta omia itsenäisiä laulujaan.

Nämä useimmiten hienon-

hienosti kitschin välttävät laulut muodostivat rungon Helsingin-konsertille, joka käynnisti Amosin ensimmäisen kiertueen jousikvartetin kanssa. Apollon Musagete -kvartetin lisäksi lavalla oli tietysti Amosin musta Bösendorfer-flyygei, jonka edessä hän sädehti lilassa haltijattaren puvussaan.

Amosin yli-yrityksellisyyskin ajoittain pursuaa kunnianhimo ikonisoitui konserteissa hetkinä, joina hän kääntyy pianojakkaraltaan eriskummallisesti sivuttain kohti yleisöä, soittaen toisella kädellään selkensä taakse asetettuja sähkökourkuja.

Yksittäisiä huippuhetkiä olivat tanakka *Suede* ja kihelmöivä *Girl Disappearing*, mutta uuden levyn ihmeellisen toimivaa *Erik Satie* -variaatiota *Battle of Treasia* ei valitettavasti kuulu.

Lainana Amos esitti U2:n rauhallisen *Running to Stand Stillin*. Hiukan yllättävästi siinä taisikin olla konsertin ainoa suvanthetki, jolloin Amos kuulosti poikkeuksellisen vapautuneelta, ilma-

Kylmät väreet tulivat konsertin aikana iholle, mutta hiukan niiden puolesta joutui pinnistelemaan.

JUKKA KANGASJÄRVI

Lyhyesti

Bob Dylania epäillään kuvaplagioinnista

Taidemaalarina aktivoituneen muusikko **Bob Dylanin** epäillään plagiointeja useita maailmankuuluja valokuvia maalauksissaan. New Yorkissa esillä olevan Dylanin *The Asian Series* -näyttelyn nähneen yleisön ja *The New York Times* -lehden mukaan monet maalauksista ovat lähes identtisiä jo julkaistujen valokuvien kanssa. Esimerkiksi maalaukset *Trade* on samanlainen kuin **Henri Cartier-Bressonin**

vuonna 1948 ottama mustavalkoinen valokuva. STT, AFP

Tony Bennett duetoi listakärkeen Amyn kanssa

Konkarilaulaja **Tony Bennett** on ylittänyt ensimmäistä kertaa urallaan Yhdysvaltain albumilistan kärkisijalle. Albumilla *Duets II* Bennettistä, 85, tuli korkeimmassa iässä Yhdysvaltain albumilistan kärkeen kiinnuttu elävä artisti. Pitkäsoitolla Bennett laulaa **Lady Gagan** ja **Amy Winehousen** kanssa. STT

Kun Dorothy Tipton halusi olla Billy

Teatteri

Soita minulle, Billy
Käsikirjoitus ja ohjaus: Heini Junkkaala
Lavastus ja puvut: Kaisa Rasila
Kantaesitys: Teatteri Jurkka, Helsinki, 22.9.

Mitä me ensimmäiseksi selvitämme jonkun tavatessamme? Sen, onko hän mies vai nainen. Jos se ei ole ilmiselvää, asia vaivaa.

Sukupuolimääritykseen liittyviä näytelmiä on Helsingissä nyt useita. Kaupunginteatterin *Zaza* -musikaalissa on homo- ja drag queen -aihe, Q-teatterin *Broken Heart Storyssa* viiksekäs nainen. Kansallisesta tuli **Sainon HOMO!**, Jurkassa nainen rupeaa mieheksi.

Heini Junkkaalan suosittu *Kristuksen morsian* Kansallisteatterissa (2010) törmäytti homoseksuaalisuuden ja kristillisyyden.

Siinäkin näytteli **Joanna**

Haarti, jonka intensiivinen ilmeikkyytensä ja herkä reaktio yllättävät katsojaa roolissa kuin roolissa.

Historialliset faktat: 1930-luvun keskilännessä **Dorothy Tipton** haluaa turhaan jazzpianistiksi, joten hänestä tulee Billy. On vaimoja ja adoptioita, ja vasta kuolemassa salaisuus paljastuu.

Sukupuolen salaaminen lähimmiltä vaatii outoja järjestyksiä. Miksi Dorothy halusi tehdä elämästään vaikean?

Kulahtaneet tapetit, pari kapsekkaa ja lipasto riittävät Billyn elämän kulliseksi.

Minna Haapkylä ja **Carl Kristian Rundman** muuntautuvat nopeasti viiteentoista ihmiseen: omaisia, läheisiä, tuttavina.

Yleisö mittailee Haartin eleitä ja ilmeitä: tuleeko Dorothystä uskottava Billy?

Tulee. Poikkeuksellisen elämä ei myöskään selity puhki. Billy pitää salaisuutensa, ja katsoja pohdintansa.

SOILA LEHTONEN

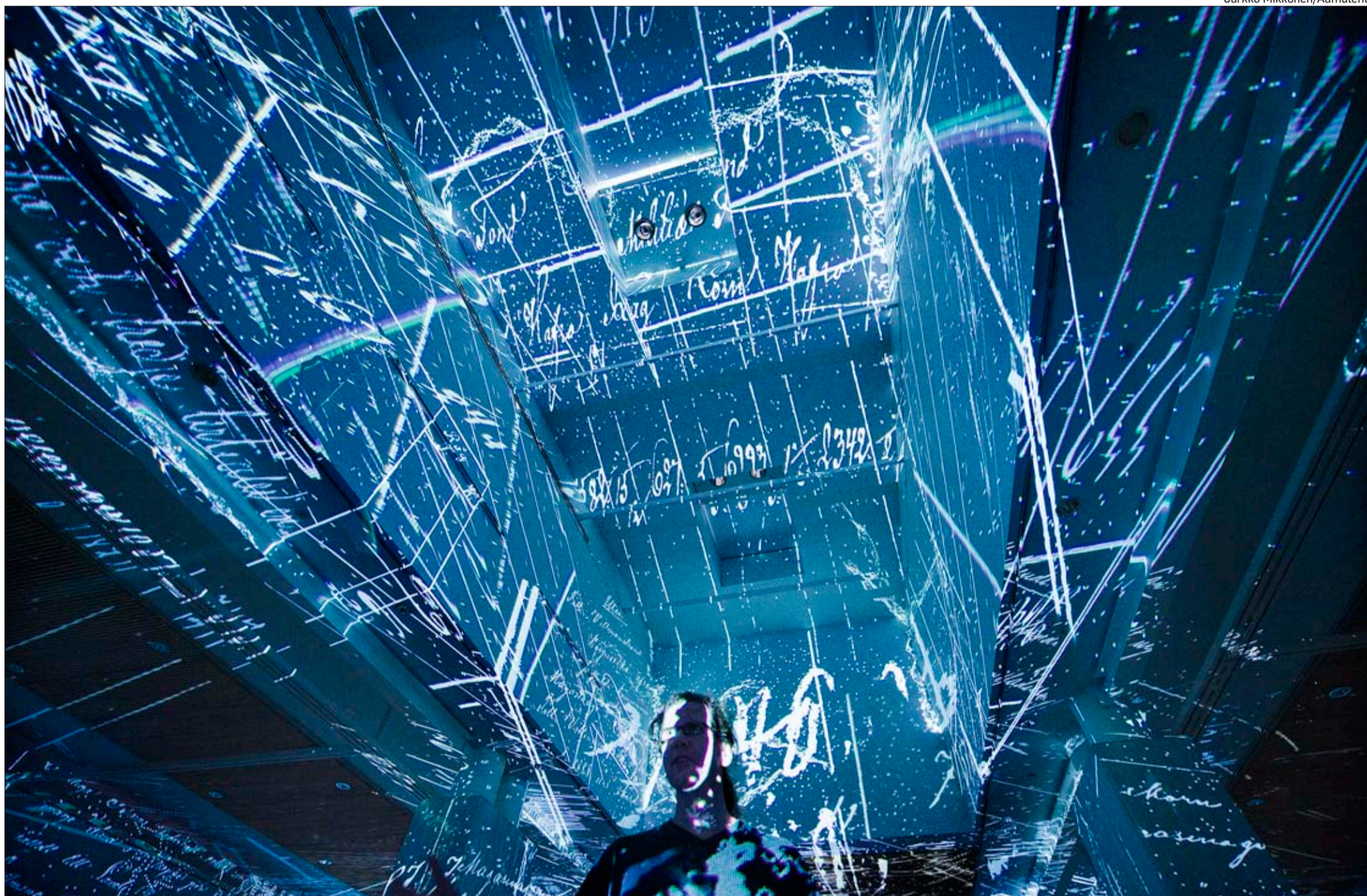
Joanille mainetta

Joan Jett, Wilsonin sisarusket, Chaka Khan ja Donna Summer on nimetty ehdolle Rock and Roll Hall of Fameen. Uusia ehdokkaita ovat myös Guns N' Roses ja The Cure. Valittuja rokkareita juhli-taan Clevelandissa huhtikuussa.

Jokela Toscanaan

Suomalainen teatteritaide matkaa Italiaan, kun Juha Jokelan *Mobile Horror*, Kristian Smedsin *Sad Songs from The Heart of Europe*, Irene Ahon *Paniikki* ja Saara Turusen *Puputyttö* esitetään lokakuussa Sesto Fiorentinossa.

Monomediaiteilijäksi multimediataiteilijan sijaan itseään kutsuva Charles Sandison voitti Ars Fennica -palkinnon. Sandisonin näyttely aukeaa Hämeenlinnan taidemuseossa tänään.

Ohjelmointi on kuin haikurunon kirjoittamista

Näyttely: Ars Fennica -palkitun tamperelaisen valtavan mediateos on kuin pieni maailmankaikkeus

JUHA KARILAINEN
Aamulehti, Hämeenlinna

– Tervetuloa näyttelyyni, joka valmistui kirjaimellisesti vasta pari tuntia sitten, **Charles Sandison** sanoo torstaina Hämeenlinnan Taidemuseossa vilkaisten samalla kelloaan.

Viime talvena Ars Fennica-palkinnon voittanut tamperelainen skotti naurattaa hänen palkintonytelynsä tutustumaan tullutta yleisöä, mutta on toissaan.

– Olen tunnettu siitä, että muokkaan teoksia joskus vielä avajaisissa.

Kuka huomaisikaan eroa? Pimennetyt museon seinillä ja

katossa luikertelee merkkejä ja sanoja. Välillä ne kokoontuvat nurkkaan kimpuksi ja saavat ihmisen hahmon.

Pikselit valuvat katosta seinää pitkin kuin viljanjyvät. Keskelä suurta yhtenäistä tilaa oleva katsoja tuntee leijuvansa avaruudessa maailmankaikkeuden syntyhetkellä.

Esillä oleva *Tavastehus kronomagasines* on uusi, juuri tätä näyttelyä ja tilaa varten tehty teos. Sen syntytarina on vähintään yhtä kiinnostava kuin teos itse.

Arkiston kätöistä
Sandison tekee tietokoneiden ohjaamia valoinstallaatioita. Yhteistä teoksille on, että ne liittyvät sekä temaatteisesti että konkreettisesti esityspaikkana olevaan tilaan.

Hämeenlinnan Taidemuseon Lohrmann-sivurakennuksen Sandison halusi muuttaa takaisin alkuperäiseen käyttötarkoituksensa kruunun viljamakasiiniksi.

Hän löysi Hämeenlinnan maakunta-arkiston kätöistä laatikkokappala 1800-lukulaisia tilikirjoja viljamakasiinin sisällöstä.

Sandison skannasi dokumenttien sisällön tietokoneelleen ja

myös syötti osan luvuista sinne käsin.

– Toin tällä tavalla rakennukseen virtuaaliviljaa, Sandison sanoo.

Sandison lisäsi historialliseen datatoppaan vielä muun muassa viljaa ja leipää merkitseviä nuolenpäimerkkejä ja muuta arkaista kirjoitusta, ja vetäytyi sitten kuudeksi kuukaudeksi työhuoneeseensa ohjelmoimaan.

Muutos on jatkuvaa

Lopputuloks on vaikuttava. 26 videoprojektoria ei heijasta videota, vaan Sandisonin C++-ohjelmointikielellä kirjoittaman tietokoneohjelman pureskelemaa dataa, joka elää ja muuttuu jatkuvasti katsojan silmien edessä, eikä ole koskaan aivan samanlainen.

Yleisöstä itsestään tulee osa teosta, kun se luo varjoja seinille tai toimii valkokankaana.

Yleisö näkee kuvia seinällä, mutta taiteilijan itsensä mielestä varsinainen taideteos on ohjelmakoodi, joka teosta pyörittää.

– Ohjelmointi on kuin haikurunon kirjoittamista. Joskus teokseni tulee uudestaan esille ja se näyttää ihan samalta, mutta olen kirjoittanut koodin kuusi kertaa uusiksi.

➔ Katso video näyttelystä osoitteessa aamulehti.fi/vidoot.

Kuka?

Charles Sandison

Syntynyt 1969
Britanniassa.
Asuu Tampereella.
Opiskellut Glasgow School of Artissa.
Näyttelyitä Euroopassa, Koreassa, Brasiliassa ja USA:ssa.
Ars Fennica -näyttely 30.9.2011–5.2.2012.

Palkintoraha meni uuteen teokseen

JUHA KARILAINEN
Aamulehti, Hämeenlinna

Ars Fennica on Suomen suurin kuvataidepalkinto, joka tuo saajalleen niin mainetta, kunniaa kuin myös kaikkiaan 34 000 euroa rahaa.

Tuollaisella rahalla taiteilijan pitäisi elää jo monta vuotta, vai kuinka?

– Hämeenlinnan Taidemuseon tekemäni teos maksoi noin

40 000 euroa, Sandison antaa esimerkin taiteensa todellisista kustannuksista.

Suurimman osan rahoista söi 26 yhteenliitetyn tietokoneen tehokas järjestelmä, joka Sandisonin mukaan riittäisi pyörittämään Helsingin kokaisen kaupungin liikennettä.

Sandison kertoo sijoittavansa myymistään teoksista saamansa rahat usein uusien teosten tekemiseen.

Elämä muistitikulla

Ristiriitaisesti Sandisonin jätti kustannuksista hyvin pieneen tilaan: Sandison esittelee kaulassaan roikkuvaa muistitikkuja, jossa hänen taideteosten tietokoneohjelmat ovat tallalla.

– Tässä on minun koko elämäntyöni. Muistitikusta on kyllä olemassa monta kopiota, joista yksi on sveitsiläisessä pankissa.

Mies riippuliittää puuskaisessa tuulessa

Teatteri: Siperian uutuis on kahden hengen huikea lavaleikki

Mister Finland
Ohjaus: Snoopi Siren
Ensi-ilta: Teatteri Siperiassa
Tampereella 28.9.

Mies ei tiedä minne mennä.

Onhan näitä nähty: *Luolamies, Kiviä taskussa, Peer Gynt*, miehiä tienhaarassa. Suuria kirveleviä totuuksia.

Snoopi Sirenin ja **Tuukka Huttusen** *Mister Finland* riippuliittää hurmaavasti puuskittaisessa tuulessa ja ottaa mittaa maahan ja taivaaseen.

Tietysti kuvioon kuuluu pie-

nen budjetin teatterissa, että kaksi näyttelijä hoitelee mahdollittoman määrän rooleja. Mutta että he tekevät sen näin hyvin, on melkein ennen kuulumatonta. Huttunen on suvereeni, mutta että raskaana oleva **Marika Heiskanen** tyypittelee porot ja pukit, somalit, penikset, vanhat isät ja äidit, virolaiset kerhoneuvojat ja väsähtäneen vaimon, Rokan Antin ja Ruotsin **Madeleinein** tällä intensiteetillä, on melkein laitoita.

Heitä katselee kuin parasta sketsiviihdettä. Nopean syksen vitsinväänöstä tämä nou-

see kuitenkin kirkkauteen, jossa mies on välillä ilahduttavan herkkä pikkupoika ja mopoa vaille jäänyt teini. Isä on, mutta yhteyttä ei.

Se on kitkerää huomata, kun oma lapsi vaatisi huomiota ja vaimo jonkinlaista tasapainoa. Ja mikä pahinta, oma pää on aggression kuralla ja masennuksen mankeloima.

Vähällä hyvää

Kun teatterimiehet tekevät käsikirjoitusta, pitäähän siihen tietysti saada dialogia muiden kirjallisten suurmiesten kanssa. Kun **Henrik Ibsen** ja **Jörn Donner** pääseivät samalle sohvalle misterimme kanssa, Donnerin kököimmät kirjanalotukset

saavat kyytiä ja Peer-henkinen sipulinkuorinta tehdään yksi yhteen miehemme yltä.

Kaisa Savolaisen luoma sipulilivi ansaitsee kunniamerkin kultakäädyin.

Mister Finlandissa Siren on mestari komppaamaan musiikkia ja kuvaa näyttelijäntyöhön. Apuna on ollut valo- ja äänisuunnittelija **Saija Raskulla**, jonka tiukka editointi saa kokonaisuuden jammaamaan mahdollittoman hyvin ja tuo kuvioon myös omat oivalluksensa.

Ja näyttelijät, he todella näyttelevät leipänsä edestä.

Kun ideat tuntuvat hyviltä itsestä, niitä ei malta panna poikki ajoissa. Niin käy nytkin.

ANNE VÄLINORO

Mies hautaa itsensä, kun oikein lujille ottaa.

Mikä

Mister Finland

Kenelle? Pariskunnille, jotka huomaavat että myös miehellä on vaihevuodet, ja varsin liukuvat sellaiset.

Hauskinta? Dialogi, joka lentää ja kylvää arjen vimhasta ja tylsyydestä kasvaneita totuuksia.

Koskettavinta? Mies omassa ruumisarkuksi ja saarnatuoliksi muuttuneessa nahkasohvasaan.

Yllättävintä esityksessä? Mustan ja valkean kikkelin saunakeskustelu.